

Chapter

2

พฤติกรรมการณ์อ้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก

The Behaviors of People in the Area of the Eastern Region to Apply the Philosophy of Sufficiency Economy

เอกวิทย์ มณีธร*

ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวรารังกูร*

-
- * รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร., คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
  - * พันตำรวจเอกหญิง ดร., ผู้กำกับการ กลุ่มงานป้องกันอาชญากรรมพิเศษ กองแผนอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการณ์น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการณ์น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต จำแนกตามปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เสนอข้อค้นพบนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research and Quantitative research) การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในพื้นที่และผู้นำชุมชน NGO นักวิชาการ สมาชิกกลุ่มทางสังคม ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดละ 5 คน รวม 8 จังหวัด จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

พฤติกรรมการณ์ดำรงชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.36) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการณ์ดำรงชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) การดำรงชีวิตตามหลักความมีเหตุผล ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) และการดำรงชีวิตตามหลักความพอประมาณ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) ผลการทดสอบ

สมมติฐาน พบว่า 1) ปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย เงินออม ภาระหนี้สิน ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ บทบาทในครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง/ เขตพื้นที่ภาคตะวันออก

Abstract

The research on the behaviors of people in the area of the Eastern Region to apply the Philosophy of Sufficiency Economy to their ways of living was aimed at

To study the behaviors of people in the area of the Eastern Region to apply the Philosophy of Sufficiency Economy to their ways of living

To compare the above - mentioned behaviors categorized in terms of their personal, social and also principle knowledge and understanding factors.

To suggest the way to improve qualities of life by applying the Philosophy of Sufficiency Economy

The researcher used in-depth interview as a techniques of quantitative method and 400 questionnaires as a tool for qualitative method.

The findings were as follows;

Most of the respondents were male (64%), aged between 20 - 29 (39.25%) holders of bachelor's degree or the equivalent (51%), employee or wage earner (31.25%), single (54.25%) having excellent level of knowledge and understanding (85%). In general, living behavior in accordance with the Principle of Sufficiency Economy is at the high level. Hypothesis test revealed that different personal, social and also knowledge and understanding factors affect the people's behavior to apply the Philosophy of Sufficiency Economy to their ways of living differently with the statistically significant level.

Keywords: Philosophy of Sufficiency Economy/ Eastern Region

ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรม และภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งนี้ ผลของการดำเนินงานในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ฉบับที่ 1 ซึ่งเน้นการส่งเสริมบรรยากาศเพื่อให้มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกันก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูก ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศสดุดหน้า แต่การพัฒนาดังกล่าว ปรากฏความเหลื่อมล้ำ

ทางรายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนครัวเรือนในชนบทที่ยากจนเพิ่มขึ้นใน พ.ศ. 2504 ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 43 มาเป็นร้อยละ 45 ในปี พ.ศ. 2512 ในขณะที่ภาคกลางและภาคตะวันออก มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น กล่าวคือ จำนวนครัวเรือนที่ยากจนในภูมิภาค ดังกล่าวได้ลดลงจากร้อยละ 19 เหลือร้อยละ 10 ในระยะเดียวกัน ผลของการพัฒนาในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อเนื่องมาใน ฉบับที่ 3 การแก้ปัญหาการกระจายรายได้และความเจริญยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะปัญหาการว่างงานและประชากรยังคงเพิ่มในอัตราสูง บริการพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมยังคงรวมกันอยู่ในส่วนกลาง และยังมีปัญหาด้านคุณภาพ ของบริการ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั่วความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น เมื่อเข้าสู่การแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พบว่า ไม่มีการกระจายรายได้เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในเขตชนบท ถึงแม้ว่าประชากรที่ยากจน ทั่วประเทศได้ลดลงจากร้อยละ 39 ใน พ.ศ. 2511 - 2512 เหลือร้อยละ 34 ใน พ.ศ. 2518 - 2519 แต่ประชากรที่ยากจนก็ยังมีจำนวนมากถึง 10 ล้านคน ประชากรเหล่านี้ต้องประสบกับปัญหาความอดอยาก ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาขาดแคลน บริการพื้นฐานในการดำรงชีพ (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ภาครัฐได้กำหนดให้มีโครงการพัฒนาพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ Eastern Seaboard Development Program (ESB) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) เพื่อให้เป็นเขตอุตสาหกรรมที่ทันสมัยในระดับนานาชาติ โดยมีพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ 1) บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เพื่อพัฒนาให้ เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง ที่ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์ เป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับ ขนถ่ายสินค้าประเภทบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังสำหรับ

เป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไป เขตอุตสาหกรรมส่งออก และเขตพาณิชย์กรรม มีโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ 2) บริเวณ มาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลัก และพัฒนา ให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมใหม่ ประกอบด้วย ท่าเรืออุตสาหกรรมน้ำลึก เพื่อขนถ่ายสินค้านำเข้าและส่งออก และนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรม ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น การผลิตน้ำมัน สารเคมี เม็ดพลาสติก ซึ่งต้องใช้ช่างวิศวกร และช่างฝีมือ ที่มีความรู้สูง มีการลงทุนสูง แต่ใช้แรงงานน้อย 3) พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อพัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรเพื่ออุตสาหกรรม มีการปรับใช้เทคโนโลยีทางการ ผลิต เพื่อให้เป็นเขตเกษตรก้าวหน้า ใช้ทุนสูง จะมีการจ้างแรงงานที่มีฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ เพื่อให้เป็นเขตเกษตรขนาดใหญ่ครบวงจร (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป., 123-128)

ผลจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้ประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ในสามทศวรรษที่ผ่านมา การเติบโตทางเศรษฐกิจคงจะมีส่วนช่วยลดอัตราส่วนของประชากรที่ตกอยู่ใน ภาวะยากจนได้บ้าง โดยอาศัยเส้นความยากจนที่วัดความจำเป็นพื้นฐาน ในปี 2519 เป็นหลักฐานอ้างอิง ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ผลพวงของการเติบโต ทางเศรษฐกิจนั้น ตกอยู่กับผู้มีรายได้สูงมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ จึงทำให้ การกระจายรายได้มีลักษณะกระจุกตัวหรือมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลของการพัฒนาแบบไม่สมดุลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเวลานาน ในขณะที่ภาครัฐพ้อใจกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีกลุ่มคนจำนวนน้อยมีความร่ำรวยขึ้น แต่กลุ่มคนส่วนใหญ่ยากจน โดยเปรียบเทียบการใช้นโยบายที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยหวังว่า จะเกิดผลการไหลรินสู่คนทั่วไป ดังที่ทำกันมาในอดีตได้ปรากฏเป็นความ เหลื่อมล้ำที่กว้างขวาง มากขึ้น ทั้งในระหว่างคนจนและคนรวย ระหว่างคน ในชนบทและในเมือง และระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคการผลิต จึงได้พบ คนจนเป็นจำนวนมากในชนบทและในภาคเกษตรกรรม (ปราณี ทินกร, 2536)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ปี 2517 และขณะนี้ได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต หลักการทรงงานของพระองค์จะเน้นการ “เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของระบบภูมินิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่ “การพึ่งพาตนเอง” ดำเนินการด้วยความรอบคอบ วิเคราะห์ ระมัดระวัง “ทำตามลำดับขั้นตอน” มีการทดลองด้วยความเพียรจนมั่นใจ จึงนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์สู่สาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า ก)

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยได้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคง โดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ มุ่งสร้างความสมดุล เพื่อความยั่งยืนหรือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

ได้เป็นอย่างดี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังคงโน้มนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างสมดุล การอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขในสังคม และการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีการวิเคราะห์สถานะทุนของประเทศใน 3 ทุน ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งระบบเศรษฐกิจโลก ตลาดการค้า ตลาดการเงิน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญภาวะโลกร้อนและการขาดแคลนพลังงาน ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม พร้อมทั้งเสริมสร้างระบบโครงสร้างกลไกและกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า ข)

นอกจากนี้ ภาครัฐได้ดำเนินการสำรวจเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการสำรวจของโครงการ พ.ศ. พอเพียง ในช่วงปี 2550 - 2551 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และวิทยุ ขณะที่ความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการดำรงชีพมีสูงถึงร้อยละ 74.0 ของกลุ่มตัวอย่าง ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันในแต่ละหลักการในหลักความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขการมีความรู้ พบว่าการมีคุณธรรมอยู่ในเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 75-85 ขณะที่ความเข้าใจในหลักความมีเหตุผลมีร้อยละ 44.0 และประชาชนมีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า มีความเชื่อมโยงอย่างมากกับการประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย

มีชีวิตเรียบง่าย มีการออม และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ผลการสำรวจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับชุมชน (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2550) พบว่า ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ในระดับปานกลางถึงร้อยละ 74.0 ของกลุ่มตัวอย่าง และระดับมาก ร้อยละ 13.6 ในแนวทางที่หลากหลาย เช่น การยึดหลักพอประมาณ เน้นการเติบโตที่ก่อให้เกิดความสมดุลในระยะยาว ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากร และปัจจัยในท้องถิ่นยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาชุมชนที่มีระบบการผลิตที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน สร้างประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็ง และจัดให้มีระบบสวัสดิการ สังคม ระบบการออม ระบบประกันสุขภาพ ขณะเดียวกัน ส่งเสริมแนวคิด เรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคุมไปกับการส่งเสริมความรู้รักสามัคคีในชุมชน โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมระบบคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปัน สร้างผู้นำชุมชน/ ผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างของบุคคลแห่งคุณธรรม

และท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทย เห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอน

อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 8)

ทั้งนี้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ทำการประเมินภาวะเศรษฐกิจไทยในปี 2557 พบการขยายตัวประมาณร้อยละ 0.5 และมีแนวโน้มฟื้นตัวต่อเนืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยคาดว่าเศรษฐกิจไทยจะกลับมาขยายตัวได้ที่ร้อยละ 3.5 ในปี 2558 จากการทยอยฟื้นตัวของการบริโภคที่ได้รับผลดีจากราคาเชื้อเพลิงที่ปรับลดลง และการลงทุนของภาคเอกชนที่จะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ทางการได้เร่งอนุมัติโครงการลงทุนต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมา และนโยบายการเงินที่ยังผ่อนปรนจะช่วยสนับสนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชนจะได้รับอุปสรรคจากอัตราการใช้กำลังการผลิตที่อยู่ในระดับต่ำ อุปสงค์ต่างประเทศที่ยังชะลอตัว และความกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนทางการเมือง ขณะที่การบริโภคภาคเอกชนยังมีข้อจำกัดจากหนี้ครัวเรือนที่ยังอยู่ในระดับสูง และสถาบันการเงินมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการสินค้าไทยในตลาดโลกยังอ่อนแอ อีกทั้งการลงทุนของภาครัฐทำได้ล่าช้ากว่าที่คาด รวมถึงในส่วนของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ได้รับอนุมัติในเดือนตุลาคม 2557 ทั้งนี้ เศรษฐกิจไทยอาจขยายตัวได้ต่ำกว่าคาด โดยปัจจัยเสี่ยงภายในประเทศ ได้แก่ ความล่าช้าของนโยบายภาครัฐ อุปสงค์ภาคเอกชนที่อ่อนแอกว่าคาด และความไม่แน่นอนทางการเมือง ในขณะที่ความเสี่ยงจากภายนอกประเทศ ได้แก่ ความผันผวนของตลาดการเงินโลก และการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศพัฒนาแล้วและเศรษฐกิจประเทศตลาดเกิดใหม่ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านบวกจะมาจากการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ที่อาจได้รับผลดีมากกว่าที่คาดไว้จากราคาน้ำมันที่ลดลงมาก (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2558)

จากการพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น ประกอบการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกตามแผนพัฒนาดังกล่าว

ส่งผลให้พื้นที่จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มากด้วยนิคมอุตสาหกรรม มีการสร้างงาน การเพิ่มขึ้นของเงินตราที่ไหลเข้าประเทศอย่างมาก แต่ในทางตรงกันข้าม ก็นำมาซึ่งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต เปียบบังสิทธิของประชาชนที่อาศัยอยู่มาก่อนนิคมอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา และพื้นที่ใกล้เคียงในเขตภาคตะวันออก อีกทั้งภาวะเศรษฐกิจของไทยขยายตัวได้ต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ หนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง และสถาบันการเงินมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อ ประกอบกับความไม่แน่นอนทางการเมืองในประเทศ ความผันผวนของตลาดการเงินโลก และการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของคนในชาติ ซึ่งการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 24)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “พฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก” เพื่อนำเสนอข้อค้นพบแก่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิต อย่างไรบ้าง
2. ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิต แตกต่างหรือไม่ อย่างไรบ้าง
3. ข้อค้นพบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต จำแนกตามปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อเสนอข้อค้นพบนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย เงินออม ภาระหนี้สินที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ร่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ บทบาทในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ร่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการณ์ร่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน จำแนกตาม ปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคม ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่แตกต่างกัน และ (3) เพื่อเสนอข้อค้นพบนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research and quantitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) ร่วมกับการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

1. ประชากรของการวิจัย ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการ ที่มีส่วนร่วมในแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู อาจารย์ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ในกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พัฒนาสังคม กระทรวงเกษตร กระทรวงแรงงาน ที่รับผิดชอบแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 สมาชิกกลุ่มทางสังคมและกลุ่มอาสาสมัคร ได้แก่ กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในพื้นที่และผู้นำชุมชน NGO นักวิชาการ สมาชิกกลุ่มทางสังคม ที่รับผิดชอบแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม หรือเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดละ 5 คน รวม 8 จังหวัด จำนวน 40 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกกลุ่มทางสังคม ฯลฯ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ร่วมกับการจดบันทึก และทำการวิเคราะห์โดยใช้ Content Analysis เพื่อสร้างข้อสรุปของการวิจัย และนำเสนอเป็นข้อความพรรณนา (Descriptive)

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัย ได้แก่

ประชากร คือ ประชาชนในเขตตะวันออก ในเขตพื้นที่ 8 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ปราจีนบุรี และนครนายก จำนวนประชากร 4,792,177 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, วันที่ 31 ธันวาคม 2557)

2. กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างจากประชากร 8 จังหวัด จำนวน 4,792,177 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 31 ธันวาคม 2557) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ

Taro Yamane จึงเก็บข้อมูลจำนวน 400 คน และจำแนกประชากรรายจังหวัด โดยกำหนดสัดส่วน ดังนี้

จังหวัด	ประชากร (คน)	ขนาดตัวอย่าง (คน)
ชลบุรี	1,421,425	119
ระยอง	674,393	56
จันทบุรี	527,350	44
ตราด	224,730	19
ฉะเชิงเทรา	695,478	58
สระแก้ว	552,187	46
ปราจีนบุรี	439,314	37
นครนายก	257,300	21
รวม	4,792,177	400

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ใช้สำรวจประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเกี่ยวกับภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

4. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

4.1 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเชิงโครงสร้างและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน อันได้แก่ 1. พล.ต.ต. ดร.พรชัย ชันตี 2. รศ. (พิเศษ) พ.ต.อ. ดร.ปกรณ มณีปกรณ และ 3. ดร.สะถิระ เผือกประพันธ์ หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

4.2 ดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด กับประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient of alpha) = 0.898 แสดงว่าแบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่นในระดับสูง จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สำรวจจากประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 400 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการสำรวจเชิงปริมาณ จำนวน 400 ชุด แบ่งการนำเสนอ ได้ดังนี้

6.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับอธิบายเกี่ยวกับภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

6.2 สถิติทดสอบ ใช้ t-test และ One way ANOVA เพื่อหาความแตกต่างระหว่างภูมิหลังส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของ Schiffer หรือ LSD

สรุปผลการวิจัย

ก. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.36) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) การดำเนินชีวิตตามหลักความมีเหตุผล ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) และการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

1. เพศที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าเพศหญิง

2. อายุที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3. ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

4. อาชีพที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มแม่บ้านเกษียณ มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

5. สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีสถานภาพแยกกันอยู่ มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย เงินออมภาระหนี้สิน ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

1. รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 40,000 บาท มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2. รายจ่ายต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีรายจ่ายต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3. เงินออมต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีเงินออมต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

4. ภาระหนี้สินต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีภาระหนี้สินต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ บทบาทในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

1. บทบาทในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีสมาชิกในครอบครัว 4-5 คน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 40 ปี

ขึ้นไป มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

5. จำนวนช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจำนวน 4 ช่องทาง มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สมมติฐานที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 5.003, df = 399, p < 0.05$) โดยกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 80 ขึ้นไป มีพฤติกรรมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ข. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. การอบรมความรู้ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ในรายการสารคดีเทิดพระเกียรติ นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ จากเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ การศึกษาดูงานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และจากผู้นำชุมชน

2. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ มีดังนี้ ความพอประมาณ ควรดำเนินชีวิตโดยใช้

เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็น และตามสมควรกับฐานะ ไม่ซื้อเสื้อผ้าตามสมัยแฟชั่นนิยม ไม่ใช่โทรศัพท์เป็นเวลาานาน ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง รู้จักพอ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อควบคุมการใช้จ่ายเงิน และสิ่งของที่ซื้อมา เสียหายนำไปซ่อมแซมจนใช้การได้แทนการซื้อใหม่ เป็นต้น

ความมีเหตุผล ควรดำเนินชีวิตโดยซื้อสินค้าลดราคาเท่าที่มีความจำเป็น ต้องใช้ ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของตัวเองและครอบครัว ใช้ทรัพยากรทุกชนิด อย่างคุ้มค่าและประหยัด ซื้อสิ่งของ-เครื่องใช้ภายในบ้านเท่าที่จำเป็น แก่การดำรงชีพ ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ควรดำเนินชีวิตโดยประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดูแลสุขภาพ โดยเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย สร้างครอบครัวให้อบอุ่น เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้น แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทันกับเหตุการณ์บ้านเมือง เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง โดยหมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เที่ยงธรรม และตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม และออมเงินเพื่อเป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันในอนาคต

3. แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสมดุลและยั่งยืนในชีวิต มีดังนี้

- 1) การสร้างความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เพื่อสร้างความอบอุ่นและสายใยรักที่เข้มแข็ง
- 2) หาความรู้เพิ่มเติม ค้นข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) เก็บออมเงินในทุก ๆ เดือน ประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เสื้อผ้า/ สิ่งของเสีย ก็ซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง
- 4) ควรใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เพื่อใช้เป็นวัสดุในการประกอบอาหาร

- 5) คิดให้รอบคอบแล้วค่อยลงมือทำ
- 6) ชื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร เก็บออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ
- 7) ปลุกฝังค่านิยมของสังคมในการใช้ชีวิตในประจำวันตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4. การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยเงื่อนไขคุณธรรม และเงื่อนไขหลักวิชาเป็นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความพอเพียง ได้แก่วิธีการดังนี้ เงื่อนไขคุณธรรม โดยประกอบอาชีพชื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือคู่แข่ง ไม่ประกอบกิจการงานที่ผิดกฎหมาย และที่สำคัญคือ ผู้ประกอบการต้องไม่เอาเปรียบผู้บริโภค สำหรับกรณีโรงงานอุตสาหกรรม ต้องรับผิดชอบต่อในเรื่องของมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนข้างเคียง ใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม เงื่อนไขหลักวิชา โดยหมั่นศึกษาแสวงหาความรู้ เพราะความรู้เป็นตัวจุดประกายความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ทำให้ทุกคนมีความคิดต่อยอดจากเดิมเพิ่มมากขึ้น เช่น หมั่นศึกษาในเรื่องของการลงทุน การตลาด รวมถึงการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์บ้านเมืองต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งพบว่า มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2553; ชูชัย พิทักษ์เมืองแมน, 2553; ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2551) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คนทุกระดับชั้นสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญานี้ได้ วิธีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ใน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการปฏิบัติให้กลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว อย่างมีความรู้และมีคุณธรรม ผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีความสุข มีความมั่นคงในชีวิตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และมีความพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ (ทิพวัลย์ คำคง, 2558)

นอกจากนี้ หน่วยงานราชการได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรและการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน นำกรอบแนวทางของความพอประมาณ ความสมเหตุสมผล การมีคุณธรรมและความรู้มาใช้ในการกระบวนการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน ตามภารกิจงาน (กัมปนาท พรพรมวินิจ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ, 2558) สำหรับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ในแนวทางที่หลากหลาย เช่น การยึดหลักพอประมาณ เน้นการเติบโตที่ก่อให้เกิดความสมดุลในระยะยาว ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาชุมชนที่มีระบบการผลิตที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน สร้างประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็ง และจัดให้มีระบบสวัสดิการสังคม ระบบการออม ระบบประกันสุขภาพ ขณะเดียวกัน ส่งเสริมแนวคิด เรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษา ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้รักสามัคคีในชุมชน โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมระบบคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปัน สร้างผู้นำชุมชน/ ผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างของบุคคลแห่งคุณธรรม (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2550)

สำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยจากหลายแหล่ง ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2551; กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2553; ชุชัย พิทักษ์เมืองแมน, 2553; ชิตชนก ตระกูลทิพย์, ทิพวรรณ ลิ้มงูร และปัญญา หมั่นเก็บ, 2553) ซึ่งการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 18) การที่ประชาชนมีความเข้าใจในหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับการประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย มีชีวิตเรียบง่าย มีการออม และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันช่วยเหลือ ผู้ที่ด้อยโอกาส (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2552) และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อย ก็จะทำนำมาใช้น้อย (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2551)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง สู่วิถีชีวิตของประชาชน มีดังนี้

ระดับบุคคล

1. ปลูกฝังค่านิยม ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าใช้จ่ายบัตรเครดิต ค่างานเลี้ยงสังสรรค์ และค่าเดินทาง ท่องเที่ยว
2. ส่งเสริมการออมในระดับบุคคล เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง เช่น เงินฝากธนาคารประกันชีวิต ลงทุนในหุ้น/ ทองคำ ลงทุนในกองทุนรวม และซื้อ บ้าน/ ที่ดิน เป็นต้น

3. ไม่ควรสร้างหนี้สิน หรือมีภาระหนี้สินเท่าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ซื้อบ้าน รถยนต์ ตามสมควร

4. หัวหน้าครอบครัว ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนในครอบครัวดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

4.1 หลักความพอประมาณ เช่น ไม่ซื้อเสื้อผ้าตามสมัยแฟชั่นนิยม ไม่ใช่โทรศัพท์เป็นเวลานาน ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง รู้จักพอ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายเงิน สิ่งของที่ชำรุดเสียหายนำไปซ่อมแซมจนใช้การได้แทนการซื้อใหม่ ร่วมบริจาคสิ่งของให้ผู้อื่นเพื่อใช้ประโยชน์ นำสิ่งของเหลือใช้มาดัดแปลงใช้ใหม่ ปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเอง ลดรายจ่ายในการปลูกพืช โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

4.2 หลักความมีเหตุผล เช่น ไม่ใช่สินค้าราคาแพงจากต่างประเทศ ซื้อสินค้าลดราคาเท่าที่มีความจำเป็นต้องใช้ ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัด ซื้อสิ่งของ เครื่องใช้ภายในบ้านเท่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ ให้รางวัลแก่ตนเองด้วยการซื้อสิ่งของเท่าที่จำเป็น มีเมตตา เอื้ออาทร และช่วยเหลือผู้อื่น ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต วางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และสำรวจข้อมูลและราคาของสินค้าก่อนเลือกซื้อสินค้า เป็นต้น

4.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น ใช้จ่าย 3 ส่วน ออม 1 ส่วน ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดูแลสุขภาพ โดยเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย สร้างครอบครัวให้อบอุ่นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้น แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทันกับเหตุการณ์ บ้านเมือง เตรียมความพร้อมให้กับตนเองโดยหมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เทียงธรรม และตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ไม่ยุ่งเกี่ยวอบายมุข ออมเงินเพื่อเป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันในอนาคต และประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นต้น

ระดับหน่วยงาน

1. ควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอมีการเผยแพร่ในหลายช่องทาง เช่น ผ่านรายการทีวีในทุก ๆ วัน และนำเสนอในหลายพื้นที่
2. คิดค้นแนวคิด แนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. ควรรณรงค์ให้ประชาชนปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อใช้รับประทานเองเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของครอบครัว
4. ควรจัดให้มีการเรียนการสอนที่โรงเรียนและสถานศึกษา มีการศึกษาดูงาน สร้างเสริมการเรียนรู้จากสถานที่จริง มีการประเมินและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
5. ปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยวางรากฐานจากครอบครัว
6. สร้างวินัยให้กับข้าราชการ ให้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
7. สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และอื่น ๆ เพื่อผลักดันแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาพฤติกรรมการณ์น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตของประชาชน ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง และในระดับประเทศ เพื่อนำผลการวิจัยและข้อเสนอการวิจัยนำไปสู่การผลักดันแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป
2. ควรทำการสัมภาษณ์เจาะลึกระดับผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละท้องถิ่น เพื่อแสวงหาแนวทางและนโยบายที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของแต่ละภูมิภาค

3. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเสนอแนะรูปแบบ และแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

รายการอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). *พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร*. รายงานวิจัย ทุนอุดหนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กัมปนาท พรพรหมวินิจ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การนำนโยบายการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียง. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 5(1), 268-282.
- ชูชัย พิทักษ์เมืองแมน. (2553). *ทัศนะของนักศึกษาต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตกรณีศึกษา: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. รายงานวิจัย ทุนสนับสนุนจากงบประมาณประจำปี 2553. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ทิพวัลย์ คำคง. (2558). *การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. (2551). *โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่าง ๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้*. รายงานวิจัย ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). *สรุปผลการประเมินภาวะเศรษฐกิจไทย ประจำปี 2558*. วันที่ค้นข้อมูล 8 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/.../n0658t.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วันที่ค้นข้อมูล 8 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th/>

ปราณี ทินกร. (2536). การเติบโต การกระจายรายได้ และความยากจนในประเทศไทย. *วารสารสมาคมเศรษฐศาสตร์*, 3(11), 44-49.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2550). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน 2550*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ชีวิตพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ดอกเบญจ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *การสำรวจของโครงการ พ.ศ. พอเพียง ในช่วงปี 2550-2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554).
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง. วันที่ค้นข้อมูล 14 ธันวาคม 2559, เข้าถึงได้
จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=483>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552).
การสำรวจโครงการ พ.ศ. พอเพียง ในช่วงปี 2550-2551. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
-